

Geneeskunde of kwakzalverij?

Op 8 oktober 2011 nam dr. Cees Renckens na 25 jaar afscheid als voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij (VtdK). **Het thema van het afscheidssymposium was veelzeggend: 'Van ziekten die komen en voorbij gaan'.** Naast een videoboodschap met pluim van minister Schippers van Volksgezondheid viel hem een staande ovatie van de aanwezigen ten deel.

Renckens, gepensioneerd gynaecoloog en in 2004 gepromoveerd op het proefschrift 'Dwaalwegen in de geneeskunde', was een controversieel man. Hij kon zich zeer scherp uitlaten over alternatieve geneeskunde en hanteerde een onwrikbaar uitgangspunt: 'Bewezen resultaten en aantoonbare werkzaamheid moeten de basis zijn van medisch handelen.' Of het nu ging om natuurgeneeswijzen, kankertherapieën of gebedsgenezing.

Renckens was sceptisch over zogenoemde 'modeziekten'

Renckens uitte kritiek als medisch handelen niet gefundeerd was op toetsbare en wetenschappelijk verantwoorde theorieën of hypothesen. Sceptisch was zijn vereniging over ziekten die men kwalificeerde als modeziekten, zoals chronisch vermoeidheidssyndroom, fibromyalgie, de psychische aandoening meervoudige persoonlijkheidsstoornis en elektrohypersensitiviteit. Bij het laatste gaat het om burgers die gezondheidsrisico's ervaren door elektromagnetische straling, vanwege de sterke toename van draadloze en mobiele systemen (UMTS). Een probleem dat volgens Renckens 'tussen de oren' zit.

Ook zijn vakgenoten spaarde hij niet. Boven een column van professor Smalhout in een landelijk dagblad van 15 oktober stond de veelzeggende kop: 'Afscheid van een grootinquisiteur'. De grootinquisiteur was vroeger het hoofd van de Inquisitie en de term wordt nog schertsend gebruikt voor personen die de mening of visie van anderen streng beoordelen.

Millecam en Houtsmuller

Onder het voorzitterschap van Renckens heeft de VtdK tientallen medische kwesties aan de orde gesteld. Bekend is die rond actrice Sylvia Millecam. Zij overleed in 2001 aan de gevolgen van borstkanker, nadat zij zelf had gekozen voor een alternatieve medische behandeling. Tegen haar behandelaars, waaronder diverse artsen en het medium Jomanda, werden tuchtrechtelijke en strafrechtelijke procedures ingesteld die jaren duurden. Uiteindelijk besloot het Centraal Medisch Tuchtcollege dat twee artsen uit hun beroep werden gezet en een andere voor een jaar werd geschorst. De motivatie was helder: 'Een arts kan niet meer ongestraft iemand alternatief behandelen als de patiënt hulp nodig heeft die alleen de reguliere medische zorg kan bieden.' Het medisch tuchtrecht geldt overigens alleen voor geregistreerde zorgverleners. In andere gevallen zijn civielrechtelijke of straf-

rechtelijke procedures mogelijk. Dr. Houtsmuller was voor zijn pensionering jarenlang praktiserend internist en lid van de Voedingsraad. Toen bij hem een ongeneeslijke vorm van kanker werd gediagnosticeerd en de reguliere geneeskunde volgens hem niet meer kon helpen, ontwikkelde hij een therapie. In 1997 verscheen zijn boek, 'het Dr. Houtsmullerdieet', dat ik toen met veel belangstelling heb gelezen.

Toetsing van genezingen door deskundigen is van groot belang

De auteur legt onder andere uit dat psychische processen als woede of depressie invloed kunnen hebben op het immuunsysteem en genezende mechanismen. Het volgende citaat is karakteristiek voor de opvatting van Houtsmuller: 'Negatieve levensbeschouwingen en waardebeoordelingen kunnen een mens net zo grondig afbreken als slecht samengestelde voedingspakketten' (pag. 86). Er volgde een felle juridische strijd tussen de VtdK en Houtsmuller. De VtdK noemde hem een kwakzalver, omdat de werking van zijn therapie niet wetenschappelijk was bewezen. Houtsmuller vocht deze kwalificatie aan bij de recht-

De wetenschap levert door praktijkervaringen het bewijs dat een visie op gezondheid of medisch handelen kan veranderen.

bank, die de VtdK in het gelijk stelde. In hoger beroep stelde het gerechtshof Houtsmuller in het gelijk, waarna de VtdK afzag van verdere gerechtelijke stappen.

Waakhond

Dat er binnen de complexe gezondheidszorg een 'waakhond' is die de kwaliteit van de zorg bewaakt is gewenst. Ziekte kan mensen kwetsbaar maken. Er zijn praktijkgevallen van mensen die hun heil voor genezing zochten in het alternatieve circuit, zoals paranormale geneeskunde, en hebben geleden onder de geestelijke en lichamelijke gevolgen. Veel alternatieve geneeswijzen hebben een spirituele achtergrond. Mijn kritiek op de VtdK is dat men de wetenschap centraal stelt, terwijl die ook feilbaar is. Wie vijftig jaar geleden de huisarts bezocht, kon nog een pijp rokende arts aantreffen. Voortschrijdend medisch inzicht heeft inmiddels geleerd dat roken schadelijk is voor de gezondheid. Hetzelfde geldt voor de asbestproblematiek. De wetenschap levert door dergelijke praktijkervaringen zelf het be-

wijs, dat een visie op gezondheid of medisch handelen kan veranderen.

De grote stelligheid waarmee een modern verschijnsel als elektrohypersensitiviteit door organisaties als de VtdK en de Gezondheidsraad wordt afgewezen, houdt onvoldoende rekening met het feit dat nieuwe inzichten tot nieuwe conclusies kunnen leiden. Inmiddels is er bijvoorbeeld erkenning voor het feit dat wonen dichtbij hoogspanningskabels de gezondheid kan beïnvloeden. Recent was er de discussie over het nut van griepvaccinaties, terwijl de door wetenschappers gevormde Gezondheidsraad het rijksvaccinatieprogramma steunt.

Gebedsgenezing

In maart 2008 verscheen in het blad van de VtdK een zeer kritisch artikel over christelijke gebedsgenezers en een verschijnsel als het Lourdes-effect binnen de rooms-katholieke kerk. Eind 2010 bracht de charismatisch-evangelische organisatie TRIN het nieuws dat tijdens een campagne in Birma blinden waren genezen.

Marten Visser, een zendeling die in die omgeving werkte, kwam na een persoonlijk onderzoek echter tot de conclusie dat dit bericht onjuist was. Zowel op de site Habakuk.nu van Tot Heil des Volks als in publicaties in het *Nederlands Dagblad* in oktober 2011, is hier uitgebreid aandacht aan besteed. De VtdK mengde zich in de discussie, omdat tijdens de zendingreis ook een christelijke kinderlongarts aanwezig was. Onder de grote mediadruk die volgde op de publicaties, gaf deze arts aan dat hij in Birma was als privépersoon en niet in zijn hoedanigheid van arts. Een nogal zwakke motivatie. De praktijk leert helaas dat gebedsgenezers die genezingen claimen, moeite hebben om daarvoor verantwoording af te leggen tegenover deskundigen. Ik vind dat onverantwoord. Terecht werd in een van de publicaties de genezing van een melaatse door de Here Jezus aangehaald. Na die genezing zei Hij: 'Ga heen, toon u aan de priester en offer de gave die Mozes heeft voorgeschreven, hun tot een getuigenis' (Mat. 8:4).

Discussies vinden over de ruggen van zieken plaats

Gebedsgenezing is een zeer controversieel onderwerp, ook onder christenen. Openheid en toetsing van de genezingen door deskundigen zijn daarom van groot belang. Het schokkende is dat dergelijke emotionele discussies vaak plaatsvinden over de ruggen van zieke en kwetsbare medemensen en hun familie. Dat kan grote schade veroorzaken. Het zijn helaas de excessen in de gezondheidszorg, die de Vereniging tegen de Kwakzalverij bestaansrecht geven. ◦

Jaap Spaans is schrijver en publicist, zie ook www.jaapspaans.nl.